

OPINIA

națională

Revista săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA „ROMÂNIA DE MĂINE”

AUTORITATE ȘI LIBERTATE

Prof. dr. Aurelian BONDREA

În încheierea ciclului de comentarii și reflecții privind relația dintre autoritate și libertate, în continuarea explicării sociologice a autorității în societate, sunt de relevat noi aspecte, a căror semnificație apare cu atât mai evidentă în condițiile actuale ale tranziției, ale momentului nou intervenit după alegerile din noiembrie, concretizat prin alternarea la putere, prin schimbarea autorității executive și legislative.

În această lumină se impune a reaminti că un moment crucial, hotărâtor în restabilirea rolului autorităților publice în societatea românească l-a constituit **adoptarea Constituției României cu cinci ani în urmă**. De altfel, în cadrul dezbaterilor de idei din cadrul Fundației „ROMÂNIA

DE MĂINE” au fost deseori subliniate rolul și importanța Constituției. O lucrare de sinteză ce reflectă aceste dezbateri apreciază, pe drept cuvânt, că „prin principiile înscrise, prin conexarea ei la civilizația socială, contemporană, ca și prin modul democratic de aprobare (de către Adunarea Constituantă și, apoi, prin referendum național) Constituția României este nu doar legea legilor, legea fundamentală a țării și expresia voinței naționale, ci și cadrul juridic ce definește unitar prezentul și viitorul poporului român. Constituția reprezintă documentul capabil să motiveze reunirea tuturor forțelor politice constructive ale țării, practice, a tuturor celor care acceptă realitatea potrivit căreia

România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil, forma de guvernământ a statului român fiind republica” 1).

Prin caracterul său democratic și principiile politico-juridice pe care le cuprinde, prin așezarea structurilor democratice și constituirea, de asemenea, democratică, a autorităților publice - fapt apreciat și recunoscut de prestigioși oameni politici și specialiști de peste hotare - Constituția a pus bazele statului de drept, a deschis perspectiva exercitării reale a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fiecăruia și ale tuturor, de la simplii cetățeni la autoritățile publice.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru înțelegerea evoluției omului

Acad. Ștefan MILCU

Una dintre problemele permanente ale antropologiei este tulburătoarea întrebare dacă evoluția omului actual Homo Sapiens Sapiens va continua. Antropologia ne arată că genul Homo a evoluat timp de 2 milioane de ani - cel puțin - sub forme succesive, de la Homo Habilis la Homo Erectus până la Homo Sapiens Arhaicus și la cel actual, de începuturile căruia ne despart cam 35-40 de mii de ani și care pare stabilizat din punct de vedere biologic. Tot atât de pasionați și contradictorii sunt factorii ce au determinat această evoluție. Au fost consacrate ca semne ale evoluției poziția bipedă, capacitatea de a construi unelte, trecerea la consumul de carne prin perfecționarea vânătorii, apariția limbajului și a conștiinței. De fapt, aceste caractere definesc noi forme în evoluția omului, dar nu explică într-o măsură corespunzătoare trecerea de la o formă inferioară la una superioară.

Din acest ultim punct de vedere s-a susținut că, de pildă, creșterea continuă a creierului, ce are greutatea cea mai mare în comparație cu mamiferele superioare, sau dezvoltarea față de mamiferele antropoide explică evoluția continuă a omului. Și-ntr-adevăr, trecerea de la maimuța antropoidă la om are corespondent în mărirea greutății creierului de la 0,8 kg la 1,3-1,4 kg. Apoi urmează dezvoltarea preponderentă a lobului frontal al creierului uman, în comparație cu cel occipital de la antropoide.

Acest proces de encefalizare este staționar la omul actual de aproape 40 de mii de ani. Situația este asemănătoare și în ceea ce privește dezvoltarea progresivă a conexiunilor și influența pozitivă asupra creierului. Antropologii care contestă encefalizarea susțin că aceasta nu este posibil să continue pentru că ea presupune dezvoltarea craniului, ceea ce îngreuiază trecerea prin canalul uterin la naștere. La asemenea obiecții se poate răspunde că natura va găsi soluții așa cum au fost găsite și în alte cazuri. Simplificând lucrurile, s-ar putea răspunde că omul se poate naște la 7 luni și, deci, creșterea ponderală la naștere poate fi preîntâmpinată.

Se poate observa, totuși, că nu cunoaștem toate datele necesare care să anuleze sau să susțină ideea că evoluția omului va continua în viitor. Nu este decisiv numai volumul creierului, de care depinde potențialul uman, ci și limbajul, capacitatea de muncă, de gândire, care trebuie luată în considerare în evoluția omului. Prin aceasta vrem să precizăm că dezvoltarea posibilă a omului viitor nu se limitează la elementul biologic. Cercetările recente au demonstrat noi posibilități de perfecționare continuă a capacității cerebrale și de utilizare a acesteia în activitatea comună.

(Continuare în pag. 6)

Madonna Romena - **FECIOARA CU PRUNCUL**, în viziune maramureșană din secolul 16 (Expoziția MONUMENTA ROMANIAE VATICANA)

*La mulți ani,
1997!*

PERSPECTIVE ÎNCURAJATOARE ÎN NOUA ARHITECTURĂ DE SECURITATE EUROPEANĂ

Valentin LIPATTI

La **summit-ul** statelor membre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, care a avut loc la Lisabona, la 2-3 decembrie, documentul adoptat de o deosebită relevanță este fără doar și poate „Declarația de la Lisabona privind un model comun și atotcuprinzător de securitate pentru Europa secolului XXI”. Îndrăzneala și justetea conceptuală a principalelor sale prevederi - la a căror redactare România și-a adus contribuția prin pana competentă a ambasadorului Nicolae Iordache - fac din această Declarație un text-pivot pentru acțiunea de viitor a Organizației.

„Libertatea, democrația și cooperarea între statele și popoarele noastre - se arată în Declarație - sunt acum fundamentul securității noastre comune. Suntem hotărâți să învățăm din tragediile trecutului și să transpunem în fapte idealul nostru de coo-

perare în viitor, prin crearea unui spațiu de securitate comună, fără linii de divizare, în care statele să fie parteneri egali.”

Pornind de la această premisă fundamentală, Declarația de la Lisabona enumeră mai întâi, cum era și firesc, marile sfidări cu care se confruntă Europa și cărora O.S.C.E. este chemată să le facă față împreună cu celelalte instituții europene și euro-atlantice: respectarea drepturilor omului, tensiunile etnice, naționalismul agresiv, încălcările drepturilor persoanelor aparținând minorităților etnice, dificultățile

serioase ale tranziției economice, terorismul, crima organizată, traficul de stupefiante și de armamente, migrația necontrolată, daunele aduse mediului înconjurător ș.a. În fața soluționării unor probleme atât de complexe care se manifestă în arealul O.S.C.E. de la Vancouver la Vladivostok, este, ca atare, necesară o acțiune conjugată pe termen mediu și lung a tuturor organizațiilor de profil și care să asigure un spațiu comun de securitate și de stabilitate, pentru a cărui înfăptuire statele membre ale O.S.C.E. sunt responsabile față de proprii lor cetățeni.

(Continuare în pag. 3)

Rubricile revistei:

- **Puncte de vedere** - pag. 3
- **Permanențe românești** - pag. 5
- **Preocupări și punctări în mișcarea ideilor** - pag. 7

CONSILIUL DE CONDUCERE
AL FUNDAȚIEI
„ROMÂNIA DE MÂINE“,
SENATUL UNIVERSITĂȚII
„SPIRU HARET“

urează profesorilor
și studenților
Universității,
tuturor prietenilor
și susținătorilor Fundației,
precum și colaboratorilor
și cititorilor revistei

„Opinia națională“,

ANUL NOU CU SĂNĂTATE,
SUCESE, ÎMPLINIRI ȘI SATISFAȚII
ÎN MUNCĂ, ÎN SLUJIREA
INTERESELOR FUNDAMENTALE
ALE ROMÂNIEI, PROSPERITATE
ȘI MULT BINE ÎN FAMILIE!

La mulți ani!

COLEGIILE
REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ“

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ
ȘI RELANSAREA
ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părăluță
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mălcomete
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU
PROBLEMELE ȘTIINȚEI
ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Liviu Maior
- Prof.dr. Grigore Brâncuș
- Prof.dr. Dan Ghiocel
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr.doc. Grigore Posea
- Prof.dr. Gheorghe Secară
- Prof.dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU
PROBLEMELE CULTURII
ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof.dr. Alexandru Boboc,
membru corespondent
al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săranu
- Prof.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU
IDEEA NAȚIONALĂ
ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Pliămădeală
- Prof.dr. Ioan Scurtu
- Prof.dr.doc. Titu Georgescu

- Prof.dr. Ștefan Lache
- Alexandru Mironov
- Adrian Păunescu
- Prof.dr. Ion Rebedeu
- Prof.dr. Ion Mihail Popescu
- Prof.dr. Gheorghe Cazan
- Prof.dr. Ion Tudosescu
- Prof.dr. Tiberiu Nicola
- Prof.dr. Virgil Constantinescu
- Prof.dr. Mihai Merfea

COLEGIUL PENTRU
DOCTRINE POLITICE
ȘI PROBLEME
ALE RELAȚIILOR
INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Miștan
- Prof.dr. Florea Dudiță
- Prof.dr. Mircea Nicolaescu
- Prof.dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Ion Zară
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedelea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU
PROBLEMELE SĂNĂȚII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof.dr.doc. Iulian Mincu
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Fircă
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Nicolae Ursea
- Prof.dr. Ștefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU
PROBLEMELE JUSTIȚIEI,
STATULUI DE DREPT
ȘI DEMOCRAȚIEI

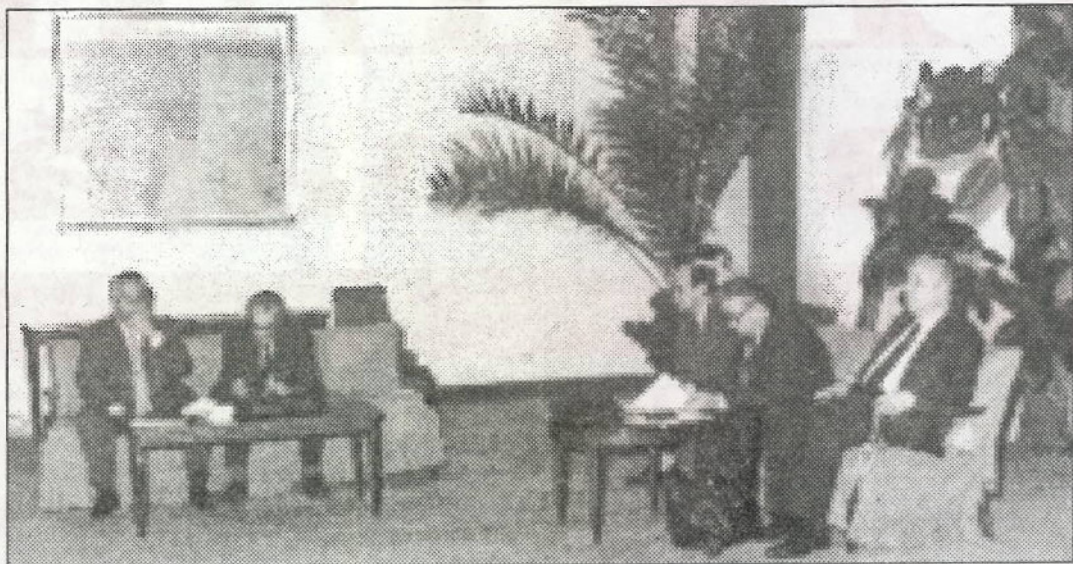
- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Gheorghe Uglean
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

Director:

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Sub egida Academiei de Cultură Națională „Dimitrie Gusti“ și a Senatului Universității „Spiru Haret“

Sesiune științifică
a cadrelor didactice

Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității „Spiru Haret“ a organizat sesiunea științifică a cadrelor didactice (13 decembrie 1996).

Lucrările sesiunii s-au desfășurat sub egida Academiei de Cultură Națională „Dimitrie Gusti“ din cadrul Fundației „România de Măine“ și a Senatului Universității „Spiru Haret“ și au fost conduse de acad. Ion Coteanu și prof. dr. Ion Dodu Bălan.

În cuprinsul fiecărei instituții universitare există realități care nu pot fi în nici un fel contrafăcute, mistificate, și din această cauză ele dobândesc un pregnant caracter reprezentativ, îmbracă semnificația unor puncte de reper ce se impun în formularea oricărei judecăți de valoare. La urma urmei, ca în orice domeniu de activitate, și aici, în spațiul muncii universitare, multe pot fi mimate ori mascate, cu mai mult sau mai puțin succes, dar numai până la acest moment al adevărului, care este valoarea propriu-zisă a cadrului didactic. Și unde se poate adevări mai pregnant această calitate definitorie a profesorului universitar decât într-o sesiune de comunicări științifice? Proba gândirii exprimate în scris, a demonstrației riguroase în care argumentul faptei se înfățișează direct, tranșant, dar cu atât mai incitant și într-o dialectică de receptare inepuizabilă, tocmai trecerea acestei probe de foc marchează personalitatea inconfundabilă a profesorului universitar. Tudor Vianu remarcă undeva că profesorul „simplu“ transmite cunoștințe, cercetătorul le îmbogățește, dar numai acolo unde profesorul se întregește, în chip firesc, prin cercetător, apare creația universitară propriu-zisă, ca formă autentică de viață, cu o inepuizabilă putere de înăurire asupra tinerelor generații, grație tocmai invitației la continuitate.

Și spunând aceasta, am definit cel mai de seamă atribut al recente Sesiuni științifice a cadrelor didactice de la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității „Spiru Haret“: nevoia de continuitate. Această sesiune științifică a atins un prag valoric ce-și reclamă imperios reeditarea, dar sub care nu mai poate coborî nici o altă manifestare de un asemenea gen. Este o performanță asupra căreia merită să stăruim, spre a-i surprinde toate elementele cauzale. Primul dintre acestea credem că se identifică într-un anume context organizatoric.

De unde derivă și alte însușiri valorice, precum varietatea și diversitatea tematică a comunicărilor, orânduite, oarecum de la sine, într-un ciclu organic, întemeiat cel mai adesea pe demersul comparatist și interdisciplinar. Așa se face că cele zece comunicări prezentate au alcătuit un periplu, cu evidențierea unor

tărâmurii ideatice prea puțin cunoscute anterior sau abia intuite, cu popasuri fertile în orizontul unor mituri și simboluri fundamentale, cu jocuri de idei scânteietoare pe sub arcadele metaforice și cu revenirea, într-un fel, la punctul de plecare, dar cu surplusul de experiență al unor idei trăite. Și tocmai autenticitatea acestei trăiri a ferit cele zece comunicări științifice de obișnuita emfază academică, în stare să veștejească până și cea mai savuroasă idee. Aerul doctoral, prelegerea ex cathedra, exclusivismul acela delicios care, în cele din urmă, asimilează reuniunile pretențioase cu pathosul forțării unor uși de mult deschise, toate aceste capcane, frecvente în asemenea manifestări, nu puteau apărea aici, într-un cadru în care singurul scop a fost incitarea spirituală.

Expunerea academicianului Ion Coteanu, rectorul Universității „Spiru Haret“, s-a intitulat: **Retică, Gramatică, Compoziție**. Între „arta vorbirii care produce convingeri“, cum găsim definiția retoricii la Platon, și „arta de a vorbi corect“, cum se înfățișează gramatica la Quintilian, se deschide spațiul compoziției, fundamentată la început pe adevăr și pe valorile morale, reactualizată astăzi, inclusiv prin apariția neoreticiei, ca disciplină filosofică sau lingvistică. Un univers complex de corelații unde fiecare enunț deschide poarta unor noi interogații, ca primele semne ale nevoii de compoziție, de creație, prin care spiritul ajunge la conștiința de sine. Și cu toată complexitatea lui, acest univers de semnificații s-a înfățișat accesibil și stimulant, grație reflecției incitante, expusă cu acea naturalitate fără egal, proprie savantului și profesorului Ion Coteanu. A urmat apoi o parabolă scânteietoare, înfățișată de scriitorul Dumitru Radu Popescu sub titlul **Ideea justă**. Un demers pentru recitarea mitologiei și a marilor cărți ale lumii prin grila științei și a mentalității contemporane.

Prof. dr. Ion Tudosescu, în **Semnificarea transcendentului la Lucian Blaga**, ne propune o altă ipostază a filosofului de la Lančrân; autorul **Poemelor luminii** este înfățișat ca un „raționalist român de mare forță“, în ciuda acuzațiilor de misticism și iraționalism ce i s-au adus atât din zona drepte, cât și a stângii filosofice și mai ales politice. De altminteri, portretul ca atare va beneficia de o argumentare sistematică într-o lucrare pe care filosoful Ion Tudosescu este pe cale s-o încheie: **Problema ontologică la Lucian Blaga**. Tot unei viziuni filosofice și socio-politice mai ample i se subordonează comunicarea prof. dr. Constantin Vlad, **Național și universal în spiritualitatea japoneză**. Printr-o seamă de exemplificări interesante (și nu lipsite de cores-

pondențe în realitatea românească), autorul ilustrează nu numai compatibilitatea dintre cele două categorii, dar chiar și complementaritatea lor într-un spațiu de sinteză creatoare. O perspectivă care reduce la absurd pretențiile „europenilor provenind de nicăieri“.

Cu **Similitudini hispano-române**, prof. dr. Elena Bălan-Osiac a deschis o amplă perspectivă asupra unei realități cu valențe spirituale practic inepuizabile: cultura română, componentă definitorie a romanității europene. Aplicând teoria ariilor laterale în analiza spiritualității de sorginte latină, autoarea a descoperit similitudini impresionante între cultura Peninsulei Iberice și a Daciei Felix, cultură percepută în realitatea ei organică, de la arhaice manifestări folclorice, la creații moderne definitorii, inclusiv pentru sincronismul european. Tocmai în baza acestui consonantism, literatura română poate fi mai nuanțată cunoscută, inclusiv ca virtualitate creatoare, prin analiza unor titani ai literaturii universale. A demonstrat-o concret lector dr. **Ileana Scipione** în comunicarea **Cervantes și autoiluzionarea**, urmărind modul cum propria singurătate a creatorului devine izvorul adânc al dramei umane.

La un popor ca al nostru, cu o vechime de aproape două milenii, delimitarea începuturilor culturii sale nu-i lesnicioasă, chiar dacă aici criteriul limbii comune este definitiv. Nu însă și în domeniul culturii religioase, ca suflet românesc în limba slavă și, mai înainte, în limba latină. Depistarea și valorificarea acestui suflet integral stăruie în comunicarea prof. dr. **Mihail Diaconescu**, sugestiv intitulată **Contribuția scriitorilor teologi daco-romani la edificarea profilului etno-spiritual al neamului**, în încheierea căreia a fost propusă înființarea unui **Centru național de studii străromâne** în cadrul Fundației „România de Măine“. **Miorița - o lectură în cheie antică și creștină** a fost titlul comunicării lectorului dr. **Liviu Franga** și ea a constituit, într-un fel, culminația sesiunii științifice, prin concluziile foarte interesante asupra genezei și semnificațiilor capodoperei literaturii noastre populare. Comunicarea conf. dr. **Ghiță Florea** a avut ca temă **Ipostaze ale liricii lui Blaga**, iar cea a prof. dr. **Ion Dodu Bălan** a fost intitulată **Emil Cioran - o ipostază inedită**. Ele ne-au readus „acasă“ după amplele incursiuni, în timp și spațiu, care au arătat că procesul de cunoaștere a spiritualității românești se poate adăpa din mai multe izvoare, fără a-și subția originalitatea.

Mihai IORDĂNESCU

PUNCTE DE VEDERE

Societatea, știința și omul de știință

Prof.dr. Marin IVAȘCU

Un alt aspect care se ridică în relația societate-știință este, fără discuție, cel legat de comunicarea rezultatelor științifice. Poate fi necomunicarea rezultatelor științifice, voit sau nu, considerată cândva o crimă? Ca exemplu poate fi luat cazul unei probleme majore de sănătate.

Cine hotărăște dacă datele preliminare, promițătoare, dar insuficient aprofundate, sunt totuși suficiente pentru a fi făcute publice sau mai este nevoie de studii valorice?

Total se rezumă la cuvântul „suficiente”. Numai cei care sunt competenți în demersul respectiv vor fi capabili să decidă și ei trebuie să decidă, trebuie să aibă încrederea celorlalți, care e necesar, oricum, să se convingă că merită încrederea lor. Printr-o asemenea concepție trebuie judecate și discuțiile influențate de politic, care au avut loc la noi înainte și în timpul campaniei electorale.

Trebuie totuși subliniat că dacă cineva urmează să decidă într-o asemenea problemă, atunci regulile se cer a fi foarte clar definite de la început și responsabilitățile precizate dinainte; altfel, se poate ajunge în situația în care nimeni nu va fi dator să avizeze sau să decidă în probleme deosebite. Noțiunea de confidență este contrară climatului de suspiciuni care a fost atât de prezent în ultima perioadă și pe plan internațional și, mai ales, în societatea românească după decembrie 1989. Acest aspect este resimțit de personalități din toate domeniile de activitate intelectuală, așa cum rezultă și din scrisoarea publică a unui grup de oameni de știință din Franța, reproducută în „Interdisciplinary Science Reviews”, vol. 21 nr. 2 (1996), p. 103-108, în care se spune: „Nenorocirea victimelor, obligația juridică și morală a reparației, dar și necesitatea de a nu condamna înainte de a avea loc o judecată și de a nu judeca fără a cunoaște conținutul mai puțin astăzi decât climatul de război și

dorința de a pedepsi. O asemenea stare de lucruri nu numai că slăbește legea, ci și subminează democrația. Gustul pentru senzațional, sfidarea politicului, exacerbarea resentimentelor, organizarea triumfului în dauna raționalului generează efecte dezastruoase pentru societate.

Este o realitate a zilelor noastre faptul că democrația suferă, zi de zi, loviturile celor care pretind că o purifică.

La sfârșit, când se stabilește bilanțul, există riscul să apară «șeful dur și pur...» care consideră că a venit «să curețe grajdurile» și nu ține cont de nimic și de nimeni. Necazul și supărarea nu pot justifica orice, iar căutarea ispășitorului este adesea un mijloc de transfer, de fugă de propriul sentiment de vinovăție».

Lărgind sfera discuțiilor, ne putem pune întrebarea: care este și poate fi participarea cetățenilor la alegerea deciziilor ce afectează societatea și însăși viața lor proprie? Este democrația directă un răspuns la această întrebare sau ne putem mulțumi cu o democrație parlamentară în care se presupune că personalități competente, demne de încredere și de nădejde, au fost alese să rezolve problemele țării?

Competența, credibilitatea și valoarea sunt cerințe decisive pentru funcționarea normală a sistemului democratic. Democrația directă poate fi un ideal, dar este și nerealizabilă. Aceasta cere, în primul rând, un nivel de educație ridicat pentru fiecare, care să-i permită să judece și să decidă în problema pusă în discuție. Educația implică obținerea de informații și posibilitatea de a le judeca și folosi. Dezvoltarea viitoare a mijloacelor de informare și comunicare, rezultat al dezvoltării și exprimării cercetării științifice poate face, în principiu, democrația directă posibilă, dar dacă ea este realizabilă sau nu, aceasta depinde de modul de acțiune al societății, de modul cum va ști să aleagă între alternativele: democrație-demagogie; educație-decepție; confidență - suspiciune; competență - ignoranță.

Pentru țările în curs de dezvoltare, o problemă esențială este și aceea a transferului de tehnologii, a redistribuirii de cunoștințe tehnico-științifice și de prosperitate. Responsabilitatea celor care se bucură de aceste beneficii, oamenii de știință, cetățenii din țări dezvoltate, trebuie să se exprime prin realizarea acestui transfer, pentru a facilita viața restului societății umane. Poate că nu este total utopic să sperăm că enorma acumulare de cunoștințe științifice și de bunăstare și clasa de tehnologii foarte eficiente care se localizează acum în țările dezvoltate vor fi folosite ca instrumente pentru un progres rapid în țările mai puțin dezvoltate, prin sprijinirea lor în efectuarea saltului peste etapele intermediare ale dezvoltării, cum este cea a industriei grele, direct în cea a tehnologiilor înalte, cu diminuarea consumurilor de energie și materiale.

Transferul de tehnologii ar trebui, deci, să se facă la cel mai înalt nivel; aceasta implică introducerea energiei nucleare - fotovoltaice și nu energetice pe bază de cărbune, tehnologii concepute pe materiale cu performanțe ridicate și nu pe consumuri de oțel și cupru.

Dar realizarea unei asemenea concepții cere educație și cunoaștere științifică. Educația științifică din școli, licee și universități, ca și cea a întregii populații. Trebuie, de aceea, să se constituie într-o prioritate absolută, astfel încât să pregătim cercetătorii și descoperitorii de mâine, care să risipească teama irațională și respingerea realizărilor științifice, să dezvolte spiritul științific, atitudinea științifică, pentru a elimina absenteismul, minciuna și iraționalul.

Migrarea masivă a studenților către științele economice, drept și management pentru umplerea unor goluri create de sistemul dinainte de 1989 pare normală în momentul de față, dar este îngrijorătoare prin prisma obiectivelor subliniate mai sus. Societatea, guvernării de astăzi și de mâine din România nu trebuie să privească cu indiferență acest fenomen.

În afară de progresul general al

cunoașterii științifice și al dezvoltării tehnologiei, impactul cel mai important pe care știința poate să-l aibă asupra societății îl constituie spiritul și atitudinea pe care trebuie să le implementeze în societate. Educația, știința și tehnologia se pot ciocni cu tradiția și concepțiile dăunătoare sau cu structuri sociale conservatoare. Trebuie, deci, să fim pregătiți pentru o asemenea confruntare și să fim capabili să ieșim învingători.

Acțiunea aducerii științei la îndemâna fiecăruia este în foarte mare măsură o responsabilitate a mass-mediei, care în prezent, la noi și în multe alte țări, joacă, în acest sens, un rol minim, uneori chiar deplorabil. Este, deci, loc pentru o extraordinară creștere a acestei contribuții la întreprinderea dintre știință și societate.

O problemă deosebită privește atitudinea omului de știință față de etică și societate. Împărtășesc opinia că oamenii de știință au, în primul rând, responsabilitate față de adevăr și numai apoi față de societate și de lume, într-un moment particular al istoriei.

Etica este funcție de timp, loc și cunoaștere. Etica și legile de justiție s-au schimbat de-a lungul timpului și au trebuit să fie adaptate noilor condiții. Legile justiției sunt făcute de oameni, nu oamenii de aceste legi și dacă ele nu s-au potrivit etapei respective, au fost schimbate. Unii gândesc că este o aroganță să încerci să modifici natura; arogant este, de fapt, să statuăm că suntem perfecți așa cum suntem; cu toată grija necesară și în pofida riscului pe care îl vom înfrunța, specia umană trebuie să continue drumul său, pentru că nu avem dreptul să stingem luminile viitorului.

Aceste perspective asupra viitorului științei în relațiile sale cu societatea au fost, la timpul său, exprimate de artistul-om de știință Leonardo da Vinci, care scria: „Acolo unde natura a terminat să producă speciile sale specia umană a început, folosind lucruri naturale, în armonie cu natura, să producă o infinitate de specii.”

Fără discuție că Leonardo da Vinci a fost un mare înțelept. Iată de ce D. Robertson spunea în romanul „Îngerul rebel”: „O societate este inteligentă dacă își respectă înțeleptii. Rolul înțelepților în viață este să fie înțelepți și să ferească societatea de catastrofe. Iar după moarte, să ne fie exemplu de urmat pentru a putea evita catastrofele provocate artificial.”

mici.

Acest fapt poate însă acutiza concurența pe piețele europene, ceea ce solicită noi costuri în țările dezvoltate; orice export de capital spre investiții în zonele cu salarii reduse poate fi o pierdere pentru țara din care capitalul pleacă. Costul dublu - cel al pierderilor în sursele interne de investiții și cel din intensificarea concurenței - poate fi mult mai mare în raport cu cheltuielile salariale și pentru integrarea socială a unui emigrant; nu mai luăm în considerare, aici, pierderea umană și de investiție în educație și formare pe care o înregistrează țara de unde vine emigrantul.

Aceste costuri îi determină pe investitorii occidentali la o serie de calcule. Compensarea respectivelor costuri cere ca investițiile efectuate să aibă o rată a profitului foarte mare și aceasta să se obțină cât mai rapid.

Probabil, acesta este unul din motivele pentru care capitalul occidental nu vine în Est și în România decât în domeniile care creează imediat consum intern și profit maxim, fără a concura mâine Vestul (este vorba de investiții minore pentru producția de Coca-Cola, hamburger, comerț și anumite servicii etc., sau de producerea unor piese sau produse ce au piață sigură în Uniune sau în afara acesteia).

Integrarea și migrația forței de muncă

Dr. Constantin CIUTACU

Există adevăruri pe care nu avem voie să le ignorăm. Consecințele ar putea fi nefaste.

Nu se pot trata separat efectele pozitive ale mobilității forței de muncă fără să ne gândim ce se întâmplă acolo de unde aceasta pleacă; nu putem izola problematica mișcării și circulației libere a forței de muncă fără a aduce în discuție productivitatea marginală pe teritorii, și nu pe ramuri sau produse, prin nevoia de ridicare a acesteia pe baza aportului de capital și de tehnologie; la actualele decalaje tehnologice, diviziunea muncii prin comerț ar dispărea sau ar avea efecte devastatoare în unele zone: unii au avantajul de a putea produce totul, iar alții nu mai au „avantaj comparativ” nici la producția de buruieni...

Avantajul ce decurge din aplicarea principiului liberei circulații a oamenilor, a produselor și a capi-

talurilor devine pentru unii numai dezavantaj.

Problema este cât din fiecare din cele trei segmente ale pieței muncii, menționate mai înainte, circula de la o zonă la alta sau de la o țară la alta, și cu ce consecințe, în așa fel încât să se ridice treptat productivitatea, competitivitatea și veniturile celor mai slabi, înainte ca ei să dispară definitiv ca agenți economici.

Afluxul de capital și tehnologie spre zonele cu salarii, competitivitate și productivitate joase este singurul factor al integrării benefice a unor economii. La aportul de capital pe direcția Vest-Est nu se pot pune restricții. Altfel, se vor pune restricții la libera circulație a forței de muncă pe direcția Est-Vest și, apoi, și la mișcarea produselor și a bunurilor pe relația Vest-Est, ajungându-se la noi separări și divizări

înaintea oricărei diviziuni profitabile a muncii.

În final, competitivitatea unei economii se măsoară prin balanța de plăți. La aceasta contribuie și piața internă a muncii, dar numai indirect și insuficient.

Nu numai piața muncii determină competitivitatea; aceasta are, astăzi, chiar un rol minor, deși necesar. Dacă Estul va înregistra numai deficite în creștere, nu va avea cine și cum să le finanțeze.

Prosperitatea unei țări depinde de bogăția sa, concretizată în venitul rezultat din folosirea respectivei bogății. Surplusul balanței de plăți permite sporirea bogăției; bogăția națională la un moment dat va fi rezultatul diferenței dintre suma veniturilor naționale și soldul balanței de plăți.

După Kaldor, investițiile interne sunt determinate de creșterea eforturilor; deficitul este bogăția și venitul altora în propria țară.

Este mai bine să echilibrezi bugetul și balanța de plăți prin constrângeri și impozite interne decât să se recurgă la împrumuturi al căror cost devine tot mai scump în raport cu prețul impozitelor și taxelor interne.

În plan secund, o altă cale va fi, desigur, și corelarea salariilor cu productivitatea.

Reducerea impulsului spre imigrare în U. E. și stoparea emigrării din Est sau din alte regiuni vecine ale Europei se vor putea face prin intensificarea migrării capitalurilor spre țările cu salarii

Perspective încurajatoare

(Continuare din pag. 1)

Se cuvine apoi să relevăm aici că Declarația stipulează fără echivoc angajamente importante precum: promovarea și aplicarea deplină a principiilor și angajamentelor enunțate în Actul final, în Carta de la Paris pentru o nouă Europă și în alte documente ale O.S.C.E.; repudierea amenințării sau folosirii forței pentru încălcarea dreptului internațional împotriva integrității teritoriale sau a independenței politice a oricărui stat membru; luarea în considerare a preocupărilor de securitate ale tuturor statelor membre, indiferent de apartenența lor sau nu la structuri și aranjamente militare; dreptul oricărui stat membru de a fi liber să-și aleagă sau să-și schimbe angajamentele de securitate; reconfirmarea principiului securității egale pentru toate statele membre; combaterea tendinței ca un stat, un grup de state sau o organizație să-și aroge prerogative nelegitime privind menținerea păcii și securității în arealul O.S.C.E. și să practice politica sferelor de influență; repudierea prezenței de trupe străine pe teritoriul unui stat membru dacă acesta nu este în conformitate cu dreptul internațional, cu acordul liber exprimat de țara respectivă sau cu o decizie relevantă a Consiliului de Securitate al O.N.U.; caracterul transparent al acțiunilor întreprinse de O.S.C.E., aranjamentele de securitate urmând să fie publice, previzibile și deschise.

În planul acțiunilor de cooperare propriu-zise, Declarația de la Lisabona specifică, ca fiind mai însemnate, încheierea de acorduri bilaterale sau regionale privind relațiile de bună vecinătate și cooperare și urmărirea aplicării în continuare a Planului de stabilitate în Europa; aplicarea tuturor angajamentelor privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale; acordarea importanței cuvenite cooperării cu zone adiacente spațiului O.S.C.E., precum zona Mării Mediterane; continuarea procesului de control al armamentelor și adaptarea prevederilor Tratatului C.F.E. la noile exigențe de securitate și stabilitate în Europa ș.a. Fără ca Declarația de la Lisabona să le reamintească *expressis verbis*, O.S.C.E. va continua și potența proiectele sale de cooperare în domeniile economic, tehnico-științific, ecologic, cultural și umanitar - care constituie tot atâția factori de bază ai contribuției sale la noua arhitectură de securitate europeană a secolului XXI. Se va dezvolta, totodată, contribuția O.S.C.E. la acțiunile diplomației preventive, ca și la implantarea normelor și practicilor statului de drept în țările aflate în tranziție. În sfârșit, și nu în ultimul rând, Declarația de la Lisabona propune o acțiune normativă esențială: elaborarea de către O.S.C.E. a unei Carte pentru securitatea europeană, care să slujească nevoilor și aspirațiilor statelor sale membre în secolul următor.

Summit-ul de la Lisabona a hotărât ca la sesiunea Consiliului ministerial al Organizației, ce se va ține la Copenhaga, în decembrie 1997, să se decidă data și locul viitoarei reuniuni la nivel înalt. S-a luat notă în această privință de candidatura Turciei de a găzdui următorul summit, ca și de cea a României pentru găzduirea summit-ului din anul 2000.

Așadar, Declarația de la Lisabona cuprinde un ansamblu semnificativ de opțiuni, linii de acțiune și proiecte menite să confere O.S.C.E.-ului un rol tot mai important în elaborarea și traducerea în viață a unui sistem de securitate pentru veacul XXI. Dar un asemenea demers nu se va putea realiza decât dacă Organizația va respecta cu strictețe principiul egalității în drepturi a statelor sale membre și, ca atare, practicarea normei procedurale a consensului. Orice abatere de la o astfel de abordare riscă să transforme O.S.C.E. într-un simplu club de dezbateri sterile, în care cei puternici să își impună nestingherit voința lor celor slabi. Căci, cum am mai spus-o și cu alte prilejuri, O.S.C.E. fără consens este un nonsens.

NICHIFOR CRAINIC
MOȘ
CRĂCIUN
1917

Moș cu barbă de zăpadă,
Fără daruri, moș sărman,
Tinereasca ta grămadă
N'o s'o vadă
Nici ăst an.

Torc paianjenii sub grindă,
Țara-i fără de băieți,
Nu-ți mai vin cu ceata 'n tindă
O colindă
Să-i înveți.

De cu seară 'naripații
Îngeri nu mai cântă prin
Singuraticile spații
Și-așteptații
Nu mai vin.

Plânge biata gospodină,
Brațele în gol se 'ntind,
Nu e ceară de-o lumină,
Nici făină
De-un colind.

Tu, cel vesel de-altădată
Strângi pustiul ăstui an
La colinda 'ndătinată
Fără ceată,
Moș sărman.

Gârbov pribegești prin sate,
Te strecuri pe la oraș,
Gemi pe ziduri de cetate
Dărămate
De vrăjmaș.

Cu tropare și podobii
Faci popas într'un cătun,
Sgriburit la gura sobii
Plângi cu robii,
Moș-Crăciun.

Plângi încet! Stă la ulucă
Paznicul sub coif de fier
Și e 'n stare, Moș-Nălucă,
Să te ducă
Prizonier!

(Din volumul **Cântecul Patriei**,
1916-1918.)

„Colinde, colinde,
E vremea colindelor
Căci gheața se-ntinde,
Asemeni oglinzelor.”

Mihai Eminescu

Dintr-o bogată producție poetică inspirată de sărbătorile Crăciunului și semnificația lor, reproducem în această pagină trei poezii aparținând lui Nichifor CRAINIC, Ion PILLAT, Vasile VOICULESCU.

Poezii care reprezintă una din direcțiile care au marcat literatura noastră interbelică, și anume aflarea căilor de înnoire a culturii în tradițiile spirituale autohtone.

Toți trei poezii de o vastă cultură au avut nu numai o prezență calitativă însemnată în timpul lor, dar au influențat și dezvoltarea literaturii române și s-au înscris pe orbita permanențelor culturale românești.

VASILE VOICULESCU

FLORILE DALBE

Răsar în zori de vremuri nouă, nevinovate, dalbe flori,
Cu mâini curate le culegem și ne pornim colindători.
Bătând ușor cu ele 'n pragul oricărui suflet luminat.
Vom clătina crenguța dulce și după ce ne-am închinat
Cânta-vom cântece de slavă, de dragoste și de prisos
Că pentru neamul nostru astăzi se naște 'ntr'adevăr
[Hristos.

Copii sfioși, crescuți din leagăn în sfinte datine, venim
Și noi la marea sărbătoare, slăvitei Patrii să menim
Să calce harnică deapururi pe-al holdelor bogat lăicer,
Să nu-i apună niciodată izbăvitoarea stea din cer.

Pe firul vechilor refrenuri înșirând cântări de azi
Pornim dela coliba noastră și străbătând prin munți
[cu brazi,
De sus, din grindurile Tisei și pân' la cuibul din Hotin
Vom duce graiul și povestea nestrămutatului destin:
Prin muncă doar și vitejie trecurăm tulburul noian
De când ne-a fost sădit aicea bădița nostru drag Troian.

Plecând cu dalbe flori în mână, de-alungul țării
[le purtăm
La orice casă cu lumină să ne oprim și să cântăm.
Vom clătina crenguța dulce și versul cald, încetinel
Va prinde aripi năzdrăvane ca să vă ia în zbor cu el.
Iar de-ți vedea pe alba floare bobife tainice sclipind
Să știți că-s lacrimi ce le varsă, răsleți, ciobanii
[dela Pind.

(Din volumul **Părgă**, 1921.)

Poate că nicăieri în lume sărbătorile de Crăciun nu au un ceremonial atât de bogat ca la noi, la români, exprimat prin tradiționalele colinde - nestemate ale spiritualității românești. Un amestec divin de folclor cu creații liturgice, însoțite de urări de bunăstare și belșug, de ani mulți cu sănătate.

Nu întâmplător, **Constantin Noica** propunea cuvântul „colindă” împreună cu „dor” și „doină” pentru a reprezenta limba și cultura românească într-un dicționar UNESCO ce ar fi trebuit să cuprindă termeni din toate limbile pământului, desemnând nu numai realitățile specifice, ci și expresia lor inefabilă.

Recunoașterea **dimensiunii poetice** a rolului colindelor în spiritualitatea noastră strămoșească a fost subliniată plastic de **Geo Bogza**, care scria în urmă cu trei decenii: „Răsuna în mine și meșteșugul celor care, cu sute de ani în urmă, au zidit și pictat Voronețul, naivitatea și meșteșugul celor pe care, cu sute de ani în urmă, i-a transcris Dosoftei...”

De-a lungul timpului, **sensurile și tâlcurile colindelor** au fost redată în întreaga lor bogăție, încercările regăsindu-se în cele dintâi manuscrise psaltice românești și apoi în primele tipărituri muzicale și literare din țara noastră, Dimitrie Cantemir identificând sensul refrenului „leru-i ler” în numele împăratului Aurelian.

Nota lor lirică, farmecul lor aparte au fost dezvăluite de marii poezii ai neamului nostru - **Mihai Eminescu** - Colinde, colinde./ E vremea colindelor./ Căci gheața se-ntinde/ Asemeni oglinzelor -, **George Coșbuc** - Și-auzi! Răsar cântări acum./ Frânturi dintr-o colindă/ Și vin mereu, s-opresc în drum./ s-aud acum în tindă -, **Octavian Goga** - Moș Crăciun cu barba albă./ Moș Crăciun cu traista plină./ Vechi stăpân atât de darnic/ al copilăriei mele./ Azi la noi în sat te-așteaptă/ toată casa cu lumină.

Colindele au intrat nu numai în literatura corală românească, ci și în muzica de operă - **Kir Ianulea** și **Năpasta** de Sabin Drăgoi, de pildă, ca și în muzica simfonică - **Povești din Gru** de Marțian Negrea etc.

În „ziua aceasta proaspătă, pură, bogată, cu toate virtualitățile nestirbite de uzura timpului, totul se întâmplă ca în Ziua Creației” - sublinia Mircea Eliade, invocând momentele unui veritabil ritual. Aprinderea, de Ajun, a lumânărilor la icoane, a focului în vetre, ca simbol al apariției unei lumi noi, măturatul curților, împodobirea pomului de Crăciun, încărcarea meselor cu bucatele tradiționale, deschiderea porților fac parte din ceremonialul sărbătorilor de iarnă la români, care le sporesc frumusețea, făcându-le inconfundabile. Repunerea an de an în circuitul nostru spiritual, în forme autentice, tradiționale, a bogatului tezaur de simțire românească și creștină ortodoxă, exprimat în salba colindelor ce însoțesc sărbătorile de iarnă reprezintă semnul perenității unor vechi și frumoase datini. Să le respectăm în continuare și să ne bucurăm de ele. (A.D.)

ION PILLAT
ÎNCHINAREA
MAGILOR

Fâlfâie steaua sub aripi de foc,
Stă peste ieslea cu sfântul noroc.

Intră în iesle Craii grămadă,
Robii lor poartă pe brațe o ladă.

Cum Craii-n aur erau îmbrăcați,
Boul și-asinul se uită mirați.

Și Maicii Domnului, vezi, îi fu
frică:
Fețe-așa mari ea de când era
mică

Nu mai văzuse și s-a rușinat.
Iisus cămilei cu gât legănat

Cald i-a zâmbit. Trei Crai lui
Iisus
Smirnă, tămâie și mirt i-au adus.

Alb era unul; ca o momâie
Altul, sfrijit, cu obraz
de-alămâie;

Cel de pe urmă, buzat și arap,
Behăia când vorbea, dând din
cap ca un șap.

Micul Iisus tot râdea făcând haz -
Iute îi trase Maria marama
pe-obraz,

Pruncul să nu-l deoache cel Crai
Baltazar,
Pe când cu ochi lacomi Iosif
cântărea orice dar.

(Din volumul **Biserica de altădată**,
1923-1926.)

PERMANENTE ROMÂNEȘTI

LUCIAN BLAGA „Despre conștiința filosofică“

Ion Mihail POPESCU

„Dacă avem motive de a susține că o conștiință filosofică nu poate fi decât de un real folos creatorilor de filosofie, cu atât mai mult înclinăm a crede că o asemenea conștiință poate să fie un util factor de îndrumare pentru amatorii de filosofie. O conștiință filosofică, deficientă sau nulă, lipsește pe iubitorii de filosofie de toate satisfacțiile mai subtile, ce le pot oferi preocupările de această natură, cum pasiunea artiștilor rămân, când sunt ocoliți de conștiința artistică, privați de cele mai alese satisfacții, ce le îmbie arta“.

LUCIAN BLAGA

Studiul „Despre conștiința filosofică“, predat de Lucian Blaga, sub formă de curs, în anul universitar 1946/1947, la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din Cluj, a fost litografiat în două fascicule (Lito Schildkraut, Cluj, 1947, 228 de pagini), tipărit de Editura Facla, Timișoara, 1974 și retipărit ca studiu introductiv al întregului sistem filosofic, conform dorinței testamentare a lui Lucian Blaga, în volumul OPERE, 8 - Trilogia cunoașterii -, Editura Minerva, București, 1983. Studiul este, prin esență și prin tezele lui fundamentale, o cupolă a filosofiei lui Lucian Blaga, în care sunt verificate tezele sistemului și modul cum el a preluat, a sistematizat, a selectat și a reinterpretat, în chip creator și original, motive ale filosofiei din vremuri și locuri deosebite, legându-le de alte tipuri de creație specifice lumii omului, în care omul, ca singurul subiect creator, este ființă care veșnic își depășește creația, dar care niciodată nu-și depășește condiția de creator.

Conștiința filosofică este o „răsfrângere“ în spirit, mai mult ori mai puțin lucidă, a filosofiei, ca disciplină autonomă, cu ființă aparte, în structura spiritului omenesc. „Conștiința filosofică o socotim doar ca un joc secund, ca un apendice foarte treaz al filosofiei, sau, altfel spus, ca o sumă de acte ale acesteia, reflectate asupra ei însăși, și intrate, firește, în sânge sub înfățișarea unei atitudini bine consolidate (...). Conștiința filosofică creează inteligențelor și spiritelor receptivă cel mai prielnic climat pentru aprecierea justă a unei filosofii oarecare, dar poate în același sens, să călăuzească, în cercetările, analizele,

sintezele, intuițiile și construcțiile sale, și pe filosoful de vocație, dându-i o pondere în tot ce întreprinde“.

Conștiința filosofică este, în alți termeni, conștiința critică a filosofiei sau un instrument comun tuturor creațiilor spirituale, originale și interpretative. Ea se ilustrează ca „purtaoare de criterii și concepte metodologice“ (Gh. Al. Cazan). Întrebările pe care și le pune conștiința filosofică, în studiul lui Lucian Blaga, sunt: „În ce măsură gânditorul, a cărui operă este luată în considerare, încearcă somnolența noastră spirituală ca o autentică trezire? Cum și-a asigurat autonomia sa «filosofică» față de știință și artă, și în raport cu alte domenii ale activității spirituale? Care este «aria» și «zarea interioară» a problematicii sale? În ce măsură gânditorul reculează în sfera probabilității, ce inovații metodologice aduce și întru cât este el autor al unei lumi? Ce dimensiuni are viziunea sa filosofică? Ce reziduuri științifice, mitice și magice cuprinde gândirea autorului cercetat? Pe ce elemente pune gânditorul accentul transcendent? Ce motive filosofice cuprinde gândirea sa și cum a izbutit să le asimileze? Ce forme ia în gândirea sa elanul de sistematizare? Cum se integrează gânditorul într-un stil?“.

Întrebările își au răspunsurile nimerite în studiul menționat, se regăsesc și se recunosc în opera filosofică a lui Lucian Blaga și-n celelalte creații ale sale. Două concepte fundamentale sunt, poate, necesar de a fi lămurite. Unul este cel de „trezire“ din somnul spiritului. Cei care își aduc aminte de cuvintele celebre rostite de Immanuel Kant într-una din lucrările cu privire la geneza filosofiei sale „critice“, știu că „titanul de la Königsberg“ mărturisea că el, ca gânditor era, până la un moment dat, îmbrobodit de un „somm dogmatic“, din care l-a trezit întâlnirea cu opera filosofului englez David Hume. Cuvintele lui Immanuel Kant se refereau, firește, la un anume „somm“ spiritual și indicau starea precară care îi permitea metafizicii „cea mai necontrolată și arbitrară eflorescență“. „Trezirea“ îndemna la o nouă luciditate de natură „critică“. Lucian Blaga a preluat termenii kantieni și a procedat la o generalizare a lor în sfera spirituală, aducând și unele distincții. „Când vorbim însă despre somnul spiritului, starea aceasta urmează să ne-o închipuim ca o stare funciară, adâncă și infinită, în care starea de trezire nu va înlocui niciodată mai mult decât un plan sau un sector. Aici, în cadrul spiritului, «trezirea» nu se substituie somnului în toată nemărginirea sa, ci desființează somnul doar parțial. Aici, în cadrul spiritului, starea de trezire tinde să-și sporească volumul în dauna stării infinite, care este somnul spiritului. Sentimentul de trezire, ce ni-l comunică orice mare gând filosofic, corespunde unui asemenea

volum al conștiinței“.

Alt concept fundamental al conștiinței filosofice - ca supremă stare de veghe a spiritului - îl reprezintă „accentul transcendent“. În caracterizarea lui, Lucian Blaga pleca de la premisa că orice sistem filosofic aspiră să găsească un punct arhimedic, din care să pună în mișcare lumea, adică „punctul fix în jurul căruia se vor desfășura toate presupunerile, ipotezele, bănuielile, tatonările, convingerile, îndoielile și presimțirile gânditorului“.

Dacă o filosofie postulează totdeauna o certitudine („căci numai pe un asemenea temel se poate clădi“), postulatul central se constituie fie printr-o teză, fie pe un corp întreg de teze. „Teza sau tezele, acompaniate de sentimentul certitudinii, obțin într-un sistem o importanță în consecință. Datorită acestui halou efectiv, de care sunt împrejmuite teza sau tezele în chestiune, devin centrul de echilibru al sistemului, care va căuta să nu încorporeze decât judecăți și aprecieri ce nu vor tulbura cu nimic mișcarea de precizie a întregului în jurul osiei sale“.

Lucian Blaga socotea că certitudinea în jurul căreia se clădește un sistem nu s-ar înființa dacă gânditorul nu ar admite, pe de o parte, un „ceva“ care ar fi accesibil condițiilor subiective ale conștiinței și certitudinea nu s-ar înființa dacă, pe de altă parte, gânditorul n-ar atribui conștiinței, cel puțin în unul din actele ei, posibilitatea transcenderii.

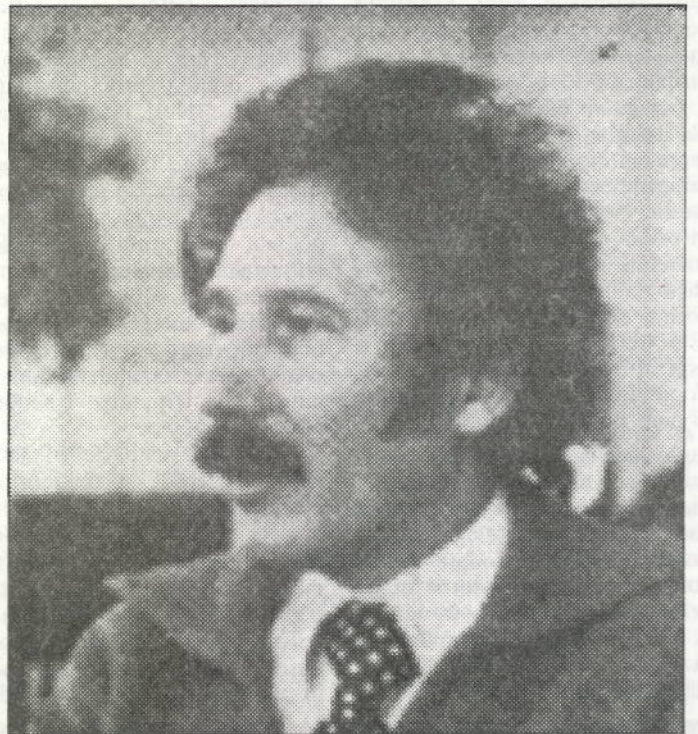
Înseamnă că acest accent deschide subiectului drumul spre obiect. Mai înseamnă că el e deosebit de „săltăreț“ și că de jocul lui depinde spontaneitatea neistovită și creatoare de forme a filosofiei. Indiferent de știrea sau de neștierea unui creator de vocație filosofică, un asemenea „accent transcendent“ există în sistemul lui. Scrupulos în considerațiile sale despre „accentul transcendent“, ca, de altfel, în întreg sistemul său - cel dintâi sistem filosofic românesc de mărime europeană (și universală) - Lucian Blaga a identificat, selectiv, în multe sisteme filosofice, teza sau tezele despre care este vorba aici și acum. Astfel, în filosofia ioniană, „accentul transcendent“ este pus pe colaborarea dintre simțuri și intelect; în filosofia eleată - pe gândirea conceptual-logică, dominată de principiul non-contradicției; în concepția lui Platon - pe reminiscență; în metafizica lui Plotin - pe extaz; în religiile sistematizate sub formă de teologii - pe „revelația divină“; în sistemul lui Descartes - pe gândirea rațională, chemată să elaboreze, „concepte clare și distincte“; în doctrina lui Spinoza - pe rațiune; în sistemul lui Locke - pe simțuri și gândire conceptuală; în monadologia lui Leibniz - pe rațiune însoțită de imaginație teoretică; în sistemul lui Kant - pe rațiunea practică sau rațiunea etico-morală, cu ideile despre Dumnezeu, nemurire și libertate; în filosofia lui Hegel - pe gândirea concretă sau dialectică; în gândirea lui Schopenhauer - pe intuiția interioară; în filosofia lui Bergson - pe intuiția care cuprinde absolutul vieții, „în actul și în elanul ei“; în fenomenologia lui Husserl - pe intuiția care surprinde „esența lucrurilor“; în empiriocriticismul lui Avenarius și Mach - pe senzații; în alte sisteme - nefilosofice (Novalis, Swedenborg, bunăoară) - pe clarviziune.

Exemplele citate sunt rezumate după cele date de Lucian Blaga în capitolul „Accentul transcendent“ din studiul Despre conștiința filosofică, surprinse în filosofie enumerate și ilustrează conceptul amintit. „Locul accentului transcendent într-o filosofie este hotărâtor pentru fizionomia și structura acestei filosofii. Și în acest loc trebuie căutat și punctul de majoră sau minoră rezistență a ei“.

„Accentul transcendent“ al sistemului lui Lucian Blaga cade - după toate probabilitățile - pe izomorfismul dintre structura contradictorie a omului - care veșnic își depășește creația, dar care niciodată nu-și depășește condiția de creator, dobândind, prin cunoaștere și creație, cunoștințe sigure, dar limitate - și identitatea contradictorie a lumii din care face parte. Acest accent nu trebuie, evident, confundat cu ceea ce s-a numit „problema fundamentală a filosofiei“, problemă, poate reală, dar neglijabilă din punct de vedere practic într-o filosofie de vocație.

Intrucât conștiința filosofică a lui Lucian Blaga este o lecție magistrală despre filosofie, istoria filosofiei și a altor creații ale spiritului, ar fi necesară constituirea conceptului metodologic a unei „conștiințe sociologice“ - existentă în realitate, dar nesistematizată și necaracterizată - în care sociologii, preluând - mutatis mutandis - tezele principale despre conștiința filosofică, preluată și ele din conștiința artistică, să le aplice științelor sociale, îndeosebi Sociologiei. Problema e grea, dar nu e imposibilă.

MARIN SORESCU Plecat „să se odihnească puțin“

Florin LOBDĂ,
student, anul III, Facultatea de Drept a Universității
„Spiru Haret“

Știam că era bolnav și mă gândeam cu îngrijorare că mai sunt șanse. Speram să se întâmple ceva care să infirme sau să amâne cât mai mult prezicerile medicilor. Din păcate, n-a fost să fie așa. De duminică, 8 decembrie, literatura română a rămas mai săracă cu un poet: Marin Sorescu.

Dar eu tot mai cred că „Răceala“ care l-a cuprins pe Marin Sorescu este trecătoare, că marele nostru scriitor s-a dus numai „să se odihnească puțin“.

L-am cunoscut personal, cu mai bine de un an în urmă, când destinul a făcut să primesc găzduire în casa unde astăzi, a încetat să mai bată, inima unuiuia dintre cei mai citiți și iubiți scriitori români postbelici.

Venisem la studii în București și mă simțeam onorat să locuiesc sub același acoperiș cu poetul, dramaturgul, romanțierul, criticul literar, eseistul, pictorul, întemeietorul de reviste... Marin Sorescu.

Mi-l amintesc pe marele scriitor, în curtea casei sale, compunând versuri sau pictând, bucurându-se de fiecare clipă de viață petrecută în mijlocul naturii. Mi-l amintesc jucându-se cu Lulu, un câțel frumos și prietenos, care astăzi își mai așteaptă încă stăpânul să-l hrănească, să-l mângâie, să se joace cu el...

Imaginile acestea îmi vor rămâne întipărite în minte mult timp de-aici înainte. Nu mă pot obișnui cu gândul că, pe ușa aceea de la intrare, nu va mai ieși cel care, pentru mine, și cred, nu numai pentru mine, a fost o personalitate indiscutabilă a literaturii române.

Marin Sorescu a rămas „Singur printre poeți“ prin viziunea sa asupra valorilor vieții, prin modul în care a știut să împletească gravitatea cu ironia, lirismul cu anecdota, realismul cu fantezia.

Universul său l-au format literale, manuscrisele, cărțile sale.

Se pare, însă, că a tipărit prea intens, a scris prea mult într-un timp scurt și neprielnic, topindu-se în pagină înainte de a intra, cum ar fi fost firesc, în celălalt mileniu.

Dar Marin Sorescu va rămâne veșnic în memoria noastră.

„Poezia mea se naște dintr-o bucurie a comunicării, este o descărcare de energie și o cărare pe scurt între mințea și inima mea. Mă scurt-circuizez în continuu cu o plăcere de fachir. Mărturisesc, cuiele pe care stau întins îmi intră în carne și mă dor. Sunt un fachir mereu începător! Sper ca acest aspect, al bucuriei și al durerii, să se poată observa în lectură; și, dacă se poate, molipsitoare să fie doar bucuria.“

Scriu de multă vreme versuri, dar încă nu știu cum se nasc. Consider poezia ca pe ceva înalt“, spunea marele creator.

Cu siguranță, Marin Sorescu își va găsi locul în conștiințele și ierarhiile de valori, între reprezentanții de seamă ai poeziei și culturii românești.

Și, dacă „leșirea prin cer“ a domniei-sale este, într-un fel ușurată, în altul - îngreunată de OPERA sa, perenitatea acesteia va face ca numele lui Marin Sorescu să rămână încă aici, pe pământ, să dăinuie încă mult printre noi, și printre urmașii noștri.

Genialul om de cultură a lăsat în urma sa capodopere asupra cărora moartea nu mai are nici o putere.

Dacă la început Marin Sorescu a fost „Singur printre poeți“, acum, în cerul alb al îngerilor, e mai aproape decât oricând de Eminescu, Bacovia, Blaga, Nichita...

Inima poetului Marin Sorescu trăiește acum o dată cu Soarele, o dată cu Stelele, o dată cu Universul...

De acum înainte, Marin Sorescu va îmbogăți lumea de dincolo cu sufletul său, nimbând de o glorie statuară.

Autoritate și libertate

(Continuare din pag. 1)

Rolul și funcțiile autorității - fie ea executivă, legislativă ori judecătorească sunt esențiale pentru dezvoltarea vieții sociale în sistem democratic. În această ordine de idei, analiza sociologică pune în evidență aspecte ale relației dintre autoritate și reprezentare, dintre majoritate și minoritate. Spre exemplu, Petre Andrei scria că autoritatea este, în principiu, o delegație dată de societate chiar în interesul ei, „așa că izvorul autorității este voința de viață a colectivității, este trebuința de satisfacere a aspirațiilor grupului social. Societatea delegă anumitor organe puterea de a traduce în fapte această voință⁽²⁾, alcătuindu-se, astfel, o scară ierarhică de autorități. Cum observa sociologul, „se înțelege că nu poate fi vorba niciodată de un consens unanim, al tuturor membrilor care compun o societate, ci numai de o concordanță a majorității, căreia trebuie să i se supună și minoritatea“.

Dar asemenea principii pot funcționa dacă sunt îndeplinite cel puțin trei condiții esențiale: un sistem electoral democratic, un nivel satisfăcător al culturii politice și un sistem de legi și instituții care să asigure conlucrarea optimă între autoritățile de diverse feluri, între acestea și cetățeni, în măsura în care atribuțiile lor includ asemenea funcții sau ipostaze. În concepția sociologului român, pe deplin actuală sub raportul principiilor, autoritatea este durabilă în măsura în care supunerea indivizilor (față de legi) este expresia unei conștiințe, fiind „în realitate o cooperare a indivizilor cu autoritatea pentru scopuri sociale“ (p. 349).

Totodată, este de o actualitate evidentă și modernitate remarcabilă enunțul lui Petre Andrei potrivit căruia „**într-un stat liber, unde există autoritate rațională, minoritatea trebuie să fie și ea liberă a-și spune părerea, iar convingerea ei trebuie respectată în măsura în care nu se tradu-**

ce în fapte care să pună în primejdie interesele totale ale colectivității“.

Este o judecată de real interes social și științific observația sociologului că „**minoritatea poate deveni și ea majoritate, dacă grupează în jurul ei, pe bază de convingere, mai mulți indivizi, căci într-o societate cu adevărat liberă și rațional organizată, majoritatea și minoritatea nu sunt ceva încremenit, ci ele se fac și se desfac după cum reușesc să convingă și să impună cea mai justă concepție în interesul existenței sociale“.**

Toate acestea sunt considerente, judecări și principii care întemeiază concluzia că, în lumina explicării sociologice, autoritatea este o necesitate socială a epocii moderne, ideală și eficientă fiind acea autoritate care respectă libertatea și îi creează condiții de a se manifesta fără a veni în conflict cu interesele generale.

1) **Starea națiunii 1918-1996, Editura Fundației „România de Măine“, București, 1996, p. 103.**

2) **Petre Andrei, Opere sociologice, vol. III, Editura Academiei, București, 1978, p. 349.**

Taddeo Zuccaro - Închinarea magilor

Pledoarie pentru înțelegerea evoluției omului

(Continuare din pag. 1)

După cum rezultă din acest comentariu, se poate susține că evoluția omului nu s-a încheiat, că ea va continua prin perfecționarea structurilor actuale, realizate în curs de 2 milioane de ani. Din acest punct de vedere s-ar putea explica considerabila inegalitate între indivizi, pentru că unii sunt antrenați în procesul de dezvoltare, iar alții s-au

blocat. S-ar putea explica astfel comportarea unor așa-zisi oameni cu forme aberante de manifestare (ucidere, abateri sexuale, sociale, uciderea părintelui sau a copilului etc.). Acestea nu pot aparține decât unui hominid (biped care încă n-a devenit om).

Adoptând acest punct de vedere, considerăm că evoluția omului va continua în viitor prin forme superioare de existență și perfecționarea struc-

turilor dobândite în perioada precedentă. Dar acest proces dramatic trebuie considerat ca foarte lent, așa cum ne-o arată milioanele de ani în care omul a trecut de la un stadiu inferior la altul superior uman. Desigur, problema adusă în discuție poate da naștere și la controverse religioase, întrucât, așa cum spune Biblia, Dumnezeu a creat omul. Probabil că a creat forma primitivă de om, căruia, dându-i drumul în univers, i-a spus: cucerește-l și eliberează-l, perfecționându-te necontenit!

activitățile culturale organizate de ele.

La Institutul de artă din Timișoara, Nicolae Ursu, acum lector universitar, predă disciplina **Folclor muzical**. În tot acest timp, Nicolae Ursu conduce „Corul Catedral“ al Mitropoliei Banatului, pentru care a compus numeroase lucrări liturgice.

Activitatea de folclorist, împlinită cu cea de compozitor, Nicolae Ursu și-a început-o încă din anii petrecuți la Cluj. Prima culegere de o mai mare amploare o constituie cea intitulată, la recomandarea profesorului George Breazul, „Contribuții muzicale la monografia comunei Măguri“, județul Cluj, cuprinzând 45 de melodii cu text, culegere realizată în anii 1934-1935, dar tipărită abia în 1940.

Sub egida Institutului Social Banat-Crișana se întreprinde o cercetare mai largă asupra unor localități, printre care și Ohaba-Bistra (Banat). Culegerea de folclor muzical din această comună, semnată de Nicolae Ursu, s-a tipărit în „Studii de muzicologie“ (București, 1956).

O culegere de referință pentru Nicolae Ursu, ajuns la maturitate profesională și cu o bogată experiență în materie de folclorist, a constituit-o cea intitulată „Cântece și jocuri din Valea Almăjului“ (Banat), apărută la Editura Muzicală din București în 1958. Sunt cuprinse, în această lucrare, cântece, jocuri, melodii legate de diferite prilejuri. Pentru valoarea ei, prin referatul întocmit de George Enescu, această culegere a fost premiată de Academia Română. Autorul înserează drept moto al ei cuvintele marelui compozitor român: „Țăranul român poartă muzica în sine sa. În singurătatea munților și a plaiurilor, ea îi este tovarășă; ea înfrânge temerile care-l cuprind, îl

ajută să-și redea dorul, acea nostalgie inexplicabilă care-i mistuie sufletul. Izvorâtă din sufletul poporului român hărțuit de asupritori, muzica este una din comorile cu care România se poate mândri“. Pentru că, așa cum spunea Nicolae Iorga, „La noi, întâi se aude cântecul și apoi răsare soarele“.

Culegerea de folclorist, împlinită cu cea de compozitor, Nicolae Ursu și-a început-o încă din anii petrecuți la Cluj. Prima culegere de o mai mare amploare o constituie cea intitulată, la recomandarea profesorului George Breazul, „Contribuții muzicale la monografia comunei Măguri“, județul Cluj, cuprinzând 45 de melodii cu text, culegere realizată în anii 1934-1935, dar tipărită abia în 1940.

Au urmat, în timp, și alte culegeri de folclor, care, după etapa de analiză și sistematizare, au fost publicate: „Contribuții muzicale la monografia comunei Sârbova (Timiș - 1939), editată prin Institutul Social Banat - Crișana (1942); „Cântece și jocuri din comuna Naidăș“ (Caraș), publicată în 1969, 200 doine, cântece și jocuri din Ardeal și Banat, 600 colinde din zona Porților de Fier. Ultima lucrare de amploare o constituie culegerea intitulată „**Folclor muzical din Banat și Transilvania**“, publicată de Editura Compozitorilor și Muzicologilor (București, 1983).

Un material bogat, organizat pe baza experienței acumulate de-a lungul anilor, vine să încununeze activitatea lui Nicolae Ursu de culegător, cercetător-analist și publicist al tezaurului nostru popular. Astăzi, mai multe cămine culturale, asociații artistice și societăți folclorice din Banat poartă numele celui care a slujit cu dăruire creația artistică a poporului nostru - „Nicolae Ursu“.

NICOLAE URSU - folclorul în pagini de autentică știință

Prof. dr. Liviu BRUMARIU

Banatul, colț de țară românească încă de pe vremea voievodului Glad, s-a înscris în istorie prin oamenii săi harnici, gospodari buni, păstrători ai datinilor moștenite de la înaintași, care au știut să „sfințească locul“, înscriindu-se printre cei mai de „frunte“ cetățeni ai țării. Munca lor s-a împlinit mereu cu frumosul artistic, pornind de la port, cântec, joc și tot ce cuprindea activitatea de suflet a omului.

Din rândul bănațenilor s-au ridicat, de-a lungul timpului, oameni învățați, care, prin întreaga lor activitate, au slujit poporul din rândurile căruia au izvorât și au pornit în viață.

Aici s-a născut Eftimie Murgu, luptător pentru drepturile neamului său în sângele din 1848; omul de știință literară și pedagogică Constantin Diaconovici-Loga; medicul de renume mondial Victor Babeș; inginerul care s-a înscris printre primii cuceritori ai aerului, Traian Vuia și apoi oamenii de artă, culegători de folclor și purtători peste veacuri ai artei corale, făcând ca Banatul să fie numit „Țara

corurilor țărănești“.

Muzicienii care au slujit această artă au fost, rând pe rând, Ion Vidu, Timotei Popovici, Tiberiu Brediceanu, Bela Bartok, Sabin Drăgoi, ș.a.

Nicolae Ursu (1905-1969) este un demn urmaș al celor amintiți, cât și al numeroșilor anonimi care au slujit arta populară din Banat. După ce a parcurs clasele primare în comuna natală Șanovița - Timiș, tânărul fecior de țărani ajunge la Lugoj ca elev al Liceului „Coriolan Brediceanu“, de unde, cu diploma de bacalaureat, se îndreaptă spre capitala Ardealului (1924), renumitul centru de cultură Cluj, unde este adăpostit la „Casa Învățătorilor“. Se înscrie la Facultatea de drept, după dorința tatălui său, și obține, în anul 1929, titlul de doctor al Facultății de drept și științe de stat din cadrul Universității din Cluj.

În paralel, Nicolae Ursu frecventează cursurile Conservatorului de muzică, unde, la acea dată, director era George Dima, care apreciază calitățile muzicale ale tânărului bănațean. De aceeași prețuire se va

bucura Nicolae Ursu și din partea succesoriului la directorat, prof. Augustin Bena, iar tânărul său profesor de armonie, contrapunct și compoziție, Marțian Negrea, venit de curând de la studii din Germania, i-a cucerit atât pe tânărul Nicolae Ursu, cât și pe toți studenții Conservatorului prin calitățile sale cu totul remarcabile de muzician - pedagog.

Din anul 1936, Nicolae Ursu și soția sa Magdalena se stabilesc în Timișoara, unde activează ca profesori de muzică la cele două licee de renume: Liceul de băieți „Constantin Diaconovici - Loga“ și Liceul de fete „Carmen Sylva“, licee ce se remarcă prin temeinicia pregătirii profesionale, cât și prin

REVISTA

OPINIA

națională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONIȚĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Numărul următor al revistei „Opinia națională“
va apărea, luni, 20 ianuarie 1997.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația „România de Măine“, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.F. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista „OPINIA NAȚIONALĂ“ se află înscrisă în Catalogul de presă „RODIPET“ la poziția 2111. Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET“ S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.

Preocupări și punctări în mișcarea ideilor

Limitarea „nelimitatului”

Prof. univ. dr. Petru PÂNZARU

În lumea zisă modernă, dezvoltată (tehnologizată, informatizată etc.) orice discuție pe tema LIMITELOR, LIMITĂRIILOR stârnește reacții vehemente.

Ideea NELIMITATULUI și NELIMITĂRII a devenit o adeverată prejudecată, prezentată însă ca o dovadă - și condiție - a puterii și libertății omului (indeosebi față de Natură) și o expresie a democrației. În spatele ideii stă, desigur, tendința, pofta NELIMITATĂ de profit material, financiar, de dominare a lumii umane de către LUMEA OBIECTELOR, BUNURILOR, SERVICIILOR.

Lumea obiectelor „malaxază” zi și noapte psihologia umană și psiho-socialul inter-uman. Omul se raportează la obiecte - în producerea cărora investește nu numai energie fizică, ci și psihică - într-o manieră afectiv-sentimentală. Ele declanșează dorința (poftea) de a le avea, orgoliul de a le poseda. În plus, le atașează valori psihologice sau/și psihosociale, sunt purtătoare de semnificații, de amintiri, de sugestii. Obiectele înseși au „codul lor lingvistic”, mai exact semiotic¹⁾, foarte bogat în semnificații și foarte influent și puternic în consecințe. Dispun de un limbaj propriu, nu rareori șiret, perfid. Ele sunt un „alfabet” în care și prin care se exprimă staturile și rolurile, situațiile, evenimentele, ritualurile și ceremoniile sociale; ele dezvăluie psihologiile umane, cultura. Ele „vorbesc” - căci au glasul lor -, în timp ce oamenii care le posedă sau le râvnesc tac, dar... își fac planuri.

Sunt posibile și necesare o sociologie și psiho-sociologie a obiectelor, mai exact a raporturilor reciproce dintre oameni prin mijlocirea obiectelor. Așa cum avem o filosofie a acestor raporturi sau, mai exact, un capitol al filosofiei numit alienare, reificare. Relațiile sociale de toate tipurile - de la cele strict economice la cele politice, culturale, educaționale - se derulează, se „gripează” prin intermediul obiectelor purtătoare nu numai de valori (de întrebuițare), ci și de valori (structuri, semnificații, încercături) psiho-sociale. Lăcomia și invidia, avariția sau generozitatea se înscriu printre acestea, alături de „consumul ostentativ” și prestigiul social al bogatului, posesorului unui spectru larg, supranormativ de obiecte de lux. Apoi să punem la socoteală consecințele psiho-sociale, frustrante ale comparațiilor între cei ce au și cei ce n-au, între cei ce au trecut de la „a nu avea” la „a avea”.

Natura - în înțelepciunea ei - deși e infinită și nelimitată - a instituit LIMITAREA și LIMITĂRII.

Societatea în lăcomia ei - deși e finită și limitată - exultă principiul NELIMITATULUI, faimoasa „CREȘTERE nelimitată”, faimosul „MAI MULT ȘI MAI MULTE” (bunuri, servicii etc.).

Când - abia în 1971 - membrii Clubului de la Roma au formulat, pe bază de analize și dovezi serioase, teza LIMITELOR CREȘTERII (economice etc.) și-au ridicat în cap pe toți „NELIMITĂȚII”, pe toți cei subjuogați de mitul creșterilor NELI-

MITATE, progresului infinit și pe cei orbiți de „idealul” maximizării profiturilor - cu orice preț uman și ecologic, mai exact în disprețul oricărui criteriu uman și ecologic.

Dar, cum accentuau Mesarovic și Pestel în cartea *Omenirea la răspântie* (Ed. Politică 1975): „**Dependența** omului față de Natură este foarte profundă... Existența tuturor formelor de viață pe Pământ - inclusiv a celei umane - **depinde** de stabilitatea sistemului ecologic. Dacă ecosistemul se prăbușește - chiar și numai temporar - efectele asupra omenirii vor fi catastrofale” (pag. 23).

„Breșa tot mai largă dintre om și Natură” - scriu aceiași autori -, izolarea sa fizică și înstrăinarea sa spirituală de Natură, este o consecință logică a conceptului tradițional de **progres**... bazat pe presupunerea greșită că sistemul de susținere al Naturii ar fi inepuizabil în toate privințele” (pag. 25).

Printr-o întoarcere efectivă CU FAȚA LA NATURĂ (nu o imposibilă „întoarcere” în NATURA primordială) oamenii, societatea ar accepta și respecta principiul LIMITĂRII exploatarea resurselor naturale, ale raționalizării producției și serviciilor menite a satisface nevoi FUNDAMENTALE - în esență FINITE - a TUTUROR locuitorilor Planetei. Numai astfel ar putea fi construită o societate UMANISTĂ ȘI ECOLOGICĂ (nu post-industrială și nu INFORMAȚIONALĂ, cum se dorește azi, confundând și substituind SCOPULUI mijloacele tehnico-științifice).

În Raportul către Clubul de la Roma „**Microelectronica și societatea**” se scrie: „Meritele și scăderile ce au rezultat din dezvoltarea tehnologiei nu au fost prevăzute - ele au apărut pur și simplu. De fapt, abia în ultimul timp am recunoscut semnificația multora din simptomele ei. Printre ele se numără: pericolul privind mediul și clima, desertificarea, explozia demografică, greutățile vieții în marile orașe și suburbiile lor, pierderea satisfacției în muncă, alienarea, delinquența și multe altele. Dezvoltarea masivă în continuare a tehnologiei, ar putea duce la grăbirea dezorganizării societății” (pag. 58).

Teza infinită COMPLEXITĂȚII și a NELIMITATULUI este nu numai falsă, dar și profund dăunătoare pentru strategiile și programele de dezvoltare, pentru viitorul umanității.

În materie socială, oamenii ar trebui să se mulțumească, măcar pentru un timp, cu „complexitatea” descoperită, cunoscută până în prezent, **organizându-și viața conform experienței și cunoștințelor deja acumulate**; în loc să alerge după altele, mai bine le-ar APLICA pe cele ce le deține pentru a obține ACUM o ameliorare a vieții populațiilor LUMII; în loc să meargă orbește pe linia NELIMITATULUI și NELIMITĂRII (trebuințelor organizațiilor și instituțiilor, normelor și legilor etc. etc.) mai bine ar dimensiona totul la SCARA UMANULUI, ar STOPA alergarea besmetică după MAI MULTE produse, mai multe servicii, mai multe instituții și organizații,

mai mulți intermediari și funcționari, mai multe vorbe și imagini (mass-media), mai multă artificializare și sedentarizare a vieții, mai multă politică (care, toate, generează concurență, conflicte, violență, agresivitate).

Este de neînțeles DE CE oamenii nu înțeleg și nu respectă LIMITELE CONDIȚIEI UMANE, virtuțile, calitățile și serviciile, defectele ei, stimulându-le pe primele și descurajându-le pe ultimele.

Propensiunea, galopul către schimbarea perpetuă, - fără cunoașterea și evaluarea consecințelor schimbării -, pentru situarea pe poziția, incomodă și periculoasă, a ceea ce s-ar putea numi DEPARTE DE ECHILIBRU și DE RAȚIONAL, împinge omenirea întreagă înspre AUTODISTRUGERE. Și ar fi păcat, având în vedere costurile deja plătite pentru dezvoltare, pentru achizițiile civilizației și culturii umane!

Teza caracterului nelimitat al nevoilor, ca și al relațiilor și al activităților sociale trebuie supusă unei analize critice, deoarece ea se dovedește a avea consecințe negative atât în planul teoriei, cât mai ales al practicii sociale, punând chiar sub semnul întrebării destinul omenirii.

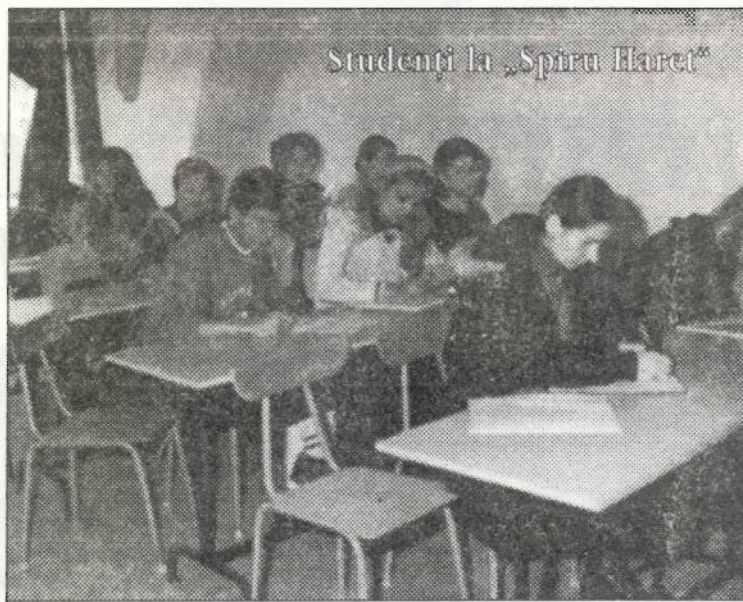
În condițiile în care s-ar renunța sau s-ar limita „raza de acțiune” a acestei teze, în plan teoretic s-ar obține o considerabilă degajare a câmpului gnoseologic de pseudo sau chiar false probleme și, prin reducția la esențial, teoria socială ar oglindi mai fidel articulațiile fundamentale ale întregii vieți și evoluției social-umane, s-ar elibera de tentațiile speculative.

În planul practicii sociale, s-ar disocia ceea ce poate contribui **realmente** la ameliorarea condiției umane, a calității vieții unei părți cât mai mari a populației și s-ar economisi timp, materie și energie cheltuite azi în activități dăunătoare sănătății fizice și psihice a speciei umane Teza caracterului nelimitat al nevoilor, ca și al relațiilor și al activităților sociale trebuie supusă unei analize critice, deoarece ea se dovedește a avea consecințe negative atât în planul teoriei, cât mai ales al practicii sociale, punând chiar sub semnul întrebării destinul omenirii.

În condițiile în care s-ar renunța sau s-ar limita „raza de acțiune” a acestei teze, în plan teoretic s-ar obține o considerabilă degajare a câmpului gnoseologic de pseudo sau chiar false probleme și, prin reducția la esențial, teoria socială ar oglindi mai fidel articulațiile fundamentale ale întregii vieți și evoluției social-umane, s-ar elibera de tentațiile speculative.

În planul practicii sociale, s-ar disocia ceea ce poate contribui **realmente** la ameliorarea condiției umane, a calității vieții unei părți cât mai mari a populației și s-ar economisi timp, materie și energie cheltuite azi în activități profund dăunătoare sănătății fizice și psihice a speciei umane.

1) Umberto Eco, *Tratat de semiotică generală*, Ed. științifică, 1982; Abraham Moles, *Teorie des objets*, Ed. Universitaire, 1972; *Psihologia kitschului*, Ed. Meridiane, 1980.

GEOPOLITICA IDEOLOGIE ȘI STRATEGIE

Prof. dr. Marin VOICULESCU

Geopolitica a constituit o temă-forță a ideologiei naziste, funcția sa esențială constând în „legitimarea” politicii hitleriste de dominație și expansiune, de anexare a unor teritorii străine. Nucleul în jurul căruia s-a format geopolitica a fost ideea „spațiului vital”.

Începând cu anii '60, termenul de geopolitică reapare, dar nu într-un cadru doctrinar, ci într-unul al analizei concrete a relațiilor internaționale. Acum el începe să-și contureze un nou sens, și anume acela de a desemna rolul pe care controlul anumitor zone geografice îl are în constituirea echilibrului de putere pe plan mondial. Geopolitica a făcut următorul pas în evoluția sa postbelică, la sfârșitul anilor '70, prin „realism politic dur” sau „noul realism politic”, expresie a neoconservatorismului american. Aceste orientări prelungesc consecințele perspectivei geopolitice în planul strategiei politico-militare și întemeiază recomandări pentru o politică externă de mare putere.

Geopolitica are, ca termen, mai multe sensuri. Unul dintre ele ar fi acela că geopolitica este concepția care instituie o relație determinist-cauzală între diferite elemente ale factorului geografic și faptele, acțiunile, evenimentele politice internaționale.

Un alt sens ar fi acela că geopolitica reprezintă o arie geografică în care sunt circumscrise o anumită situație politică, precum și zonele în care se manifestă efectele politice ale situației respective.

De-a lungul timpului, geopolitica a slujit și servește atât ideologic, cât și politico-strategic, politicii de mare putere.

Între spațiu geografic și politică există, în mod obiectiv, o conexiune. Componentele factorului geografic reprezintă o condiție materială a desfășurării politicii internaționale, dar ele nu sunt indiferente în raport cu comportamentul politic reciproc al statelor.

Condițiile geografice se constituie în raport cu actele de politică externă a statelor, într-o stare de fapt, care nu poate fi ignorată, intervenind în relațiile dintre state prin semnificațiile politice ce li se acordă.

Apariția și consolidarea statului sunt direct legate de delimitarea teritoriilor în limitele cărora își exercită acesta prerogativele. Astfel, spațiul geografic locuit și utilizat de o comunitate umană devine spațiu politic.

Semnificațiile politice ale factorului geografic nu se reduc la cele conexe nemijlocit cu spațiul geografic devenit teritoriu de stat. Există coordonate natural-geografice care au numai semnificații politice. Aceste semnificații se datorează intersectării unor raporturi interstatale, a unor politici ale statelor, cum ar fi, de pildă, zonele maritime.

Peste semnificațiile primare se suprapun semnificații politice suplimentare, conferite de alte state. Constituirea lor se realizează în contextul unei anumite structuri de putere pe plan internațional. Semnificațiile geopolitice exprimate, prin conținutul lor, controlul sau dominația unor mari puteri asupra diferitelor zone politico-geografice situate în afara granițelor lor statale. Regiunilor politico-strategice li se adaugă și semnificațiile militar-strategice (geostatice).

În zone ca Orientul Mijlociu, de pildă, se suprapun, se ating sau se intersectează semnificații geopolitice sau geostrategice multiple izvorâte din interesele puterilor exterioare, care urmăresc consolidarea, dobândirea sau împărțirea controlului și dominației asupra regiunii.

Încă de la apariție, geopolitica a îndeplinit funcția de justificare și legitimare a politicii imperialiste de forță și dominație. În evoluția sa, geopolitica a fost orientată spre transferarea sa din planul teoretico-ideologic inițial în cel al strategiei politico-militare.

Analiza critică a orientărilor geopolitice și urmărirea evoluției acestora constituie o premisă a cercetării modului de implicare a factorului geografic în relațiile internaționale. Pentru a evita erorile unor concluzii ce s-ar putea trage din analiza impactului factorului geografic în relațiile dintre state sunt necesare, credem, anumite cerințe teoretico-metodologice, printre care: sublinierea imposibilității de principiu a separării factorului geografic de politica internațională; descoperirea semnificațiilor non-politice pe care diferitele componente ale factorului geografic le dobândesc; raportarea semnificațiilor politice ale diferitelor componente ale factorului geografic la natura sistemului relațiilor internaționale, la ordinea politică internațională și la structura mondială de putere; analiza concretă a respectivelor semnificații politice, cerută de faptul că relația dintre factorul geografic și politica internațională este dinamică, variabilă.

MONUMENTA ROMANIAE VATICANA

ÎNFĂȚIȘAREA ROMÂNEASCĂ Ă CREȘTINISMULUI

Dacia este una dintre primele zone creștinate ale lumii; formarea și evanghelizarea poporului român se desfășoară ca unul și același proces, cu îngemănări întemeiate pe o evoluție naturală; biserica strămoșească a constituit scutul de apărare al identității noastre naționale și cel dintâi laborator de creație al limbii române. Toate aceste adevăruri sunt de multă vreme cunoscute și ele beneficiază de noi și noi argumente istorice și lingvistice. Nu puține dintre acestea au rădăcini precreștine, iar în cuprinsul semnificațiilor lor deslușim primele semne ale înclinării organice către sinteză cu care, în mod atât de firesc și de expresiv, avea să se identifice ulterior întreaga spiritualitate românească. Prin Herodot, mai cu seamă, știm că marele popor trac, cu ramura lui geto-dacia, avea o religie a cerului și a luminii, dovadă fiind și credința în nemurire cu mesajele trimise lui Zalmoxis prin martirul care, zvrălit către cer, cade în vârful lăncilor deoarece, după contactul cu zeii, nu se mai cuvenea să mai trăiască. Se știe, de asemenea, că această religie arhaică avea o puternică predispoziție către mister, ca un mesaj, în primul rând de creație, urcând din adâncurile preistoriei până în zonele hiperrafinate ale artei și culturii de astăzi.

Cunoaștem, într-o măsură și mai riguroasă, cum, în pofida unei presiuni slavone de veacuri, întreaga terminologie creștină românească este autentică, moștenită din limba latină, încât Nicolae Iorga se simțea pe deplin îndreptățit să afirme că „poate fi exprimată în românește toată esența creștinismului, prin cuvinte din care nici unul nu este de import”. (Locul Românilor în istoria universală). Argument decisiv în sprijinul adevărului că formarea poporului român coincide cu creștinarea lui. Avem, apoi, o sumedenie de mărturii folclorice care, dincolo de caracterul pitoresc, atestă un substrat bogat în înțelesuri despre nevoia de iubire, de toleranță, de solidaritate cu aproapele, un panteism ancestral preluat aproape integral de ritualul creștinismului românesc. Toate aceste realități alimentează una dintre cele mai profunde concluzii pe care le-a formulat Nicolae Iorga: „Ortodoxia noas-

tră este zâmbitoare, amabilă, populară, strâns legată cu viața cea mai adâncă a poporului nostru. Eu am enunțat cândva o formulă pe care o mențin: noi ținem la ortodoxie nu pentru ce ne-a dat ortodoxia nouă, ci pentru ceea ce am dat noi ortodoxiei. Ortodoxia noastră este o creație a maselor populare ale acestui neam și de aceea catolicismul este foarte greu de implantat la noi. Din cauza aceasta, și când a pătruns el, i-am spus: bine, dar oprește-te întâi în prag și îmbracă-te ca noi, cântă ca noi și atunci te primim. Dar din catolicismul dezbrăcat de formele sale și îmbrăcat în formele românești, ce mai rămâne?” (Hotare și spații naționale, 1938).

Rămăne - am putea adăuga astăzi - dimensiunea românească a creștinismului. Și tocmai această dimensiune este pusă în evidență de Expoziția Monumenta Romaniae Vaticana, deschisă recent la Muzeul Național Cotroceni și care va putea fi vizionată până la sfârșitul lunii mai 1997. Organizată acum la București, ca o continuare a celei deschise în Sala Sixtină a Bibliotecii Vaticanului, pe care au admirat-o circa 4 milioane de vizitatori, Expoziția de la Cotroceni înfățișează manuscrise, hărți, portrete, cărți de mare valoare, pe care prof. dr. I. Dumitriu-Snagov le-a descoperit îndeosebi în Arhivele secrete ale Vaticanului, într-un lung răstimp de cercetare migăloasă și perseverentă. Prin vechimea și diversitatea acestor documente, expoziția atestă două milenii de creștinism în România, ca un proces de amploare, asumat integral, dintr-o firească și obștească nevoie de împlinire și într-o continuitate neîntreruptă. Creștinismul românesc este fără pereche în Europa, pentru că el se identifică în geneza noastră ca popor și de aceea nu a fost nevoie să fie impus, ca în țările din jurul nostru, cu spada unui principe al crucii.

Expoziția ca atare este astfel revelația unui adevăr intuit de noi în fel și chip: pe baza lecturilor, a documentelor similare existente în arhivele noastre (și care au fost de asemenea reunite în saloanele acestei expoziții), ba chiar pe baza observațiilor curente, de bun-simț

Sala Expoziției de la Vatican

sau de cercetare rafinată, pentru că rădăcinile creștine sunt infuzate întregii noastre spiritualități. Dar un adevăr pe care poate că niciodată nu ni l-am înfățișat sub o așa bogăție de expresii și de sensuri ținând, toate, de puterea sufletească a locuitorilor acestor pământuri. De aceea, prima și cea mai puternică impresie lăsată de vizitarea expoziției de la Cotroceni este că tocmai această neasemuită putere sufletească, întemeiată pe sentimentul originii comune și pe fundamentala opțiune spirituală care este creștinismul românesc, tocmai ea ne-a oferit conștiința de sine și a statorniciei pentru vecie hotarele naturale ale României în prelungirea Daciei străbune.

În baza acestei puteri sufletești a românilor, marile simboluri ale creștinismului sunt transfigurate în expresii autentice tocmai prin dramatismul, prin sublimul lor omenesc, care le fac accesibile oricui. Iar „localizarea” simbolului este născută, cel mai adesea, din propensiunea pentru dialog, pentru înfrățirea în cuget, în credință, din puterea de sacrificiu și tocmai de aceea o asemenea transfigurare îmbracă un caracter universal. Este cazul, între altele, al celebrului manuscris din Maramureșul secolului al XVI-lea, având portretul Maicii Domnului cu Pruncul, îmbrăcată în sărbătoreștile veșminte, cu ie și fustă brodată, ale țărâncii române. Splendidă mărturie peste veacuri a artei populare românești, însuflețită de spiritualitatea creștină, și pentru care, tocmai de aceea, ea, **Fecioara Română**, (Madonna Romena) a fost adoptată drept simbol de binecuvântare al expoziției de la Vatican și Cotroceni, ce impune România în conștiința lumii contemporane, ca un spațiu în primul rând de sinteză creatoare.

O sinteză detectabilă inclusiv în raporturile dintre religie, cultură, stat și politică. De aceea, vocația universală a creștinismului găsește, iată, în istoria românilor, pilde dintre cele mai luminoase. Începând chiar cu epoca veche când, prin anii '50 d. Ch.,

Sus: ȘTEFAN CEL MARE.
Frescă votivă la Mănăstirea Arbore.

Jos: NEAGOE BASARAB ȘI FIUL SĂU THEODOSIE.
Frescă votivă la Mănăstirea Snagov

cum arată documentele expoziției, Sfântul Apostol Andrei vine în aceste ținuturi să predice Evanghelia, potrivit Sinodului de la Ierusalim prin care fiecare apostol pornea în lume să răspândească înțelesurile creștinismului. Și până aproape de timpurile noastre când fiii bisericii românești l-au venerat pe Christos nu numai în țara lor de origine, ci pretutindeni unde violența și opresiunea i-au obligat să-și apere credința, a lor și a celor înfrățiiți cu ei sub puterea crucii. Așa cum au fost domniile pilduitoare ale lui Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Constantin Brâncoveanu, bogat înfățișate în aceste exponate. Pilduitoare prin puterea credinței lor jertfelnice și, totodată, creatoare de mari valori estetice. Precum capodopera Mănăstirii Voroneț, considerată drept Capela Sixtină a Orientului, și stilul artistic brâncovenesc cu dimensiuni și consecințe rena-

centiste. Prin rădăcinile și prin mesajul ei, biserica noastră creștină a fost de fiecare dată alături de domnia voievozilor români, i-a sprijinit în lupta lor pentru păstrarea ființei statale și naționale și tocmai datorită acestei identități dintre stat și biserică, Imperiul otoman s-a văzut nevoit, veacuri de-a rândul, să respecte credința noastră strămoșească și organizarea statală specifică.

Să reținem și faptul că această expoziție se înscrie în programul Bisericii Catolice de aniversare a 113 ani de la înființarea Arhiepiscopiei Catolice din București, de sărbătorire a anului 2000 și de intrare în al treilea mileniu de creștinism. Vocația universală și mesajul de pace al acestuia găsesc, iată, în spațiul românesc argumente dintre cele mai puternice.

Mihai IORDĂNESCU